

K Ö N Y V I S M E R T E T É S

Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat (Mezey Barna könyvének ismertetése)

The first Hungarian prison bill (Review of Barna Mezey's book)

Pallo József

Dr. PhD, habil., egyetemi docens, bv. ezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
pallo.jozsef@uni-nke.hu

Magyar
Tudományok
Akadémia

Absztrakt

A könyvismertetés Mezey Barna *Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat* című kötetét mutatja be, amely az 1843–44-es országgyűlés jogügyi bizottsága által kidolgozott, ám törvénnyé nem emelkedett börtönügyi plánmot tárja fel és értelmezi. A könyvismertetésben a szerző kiemeli a mű forrásgazdagságát, valamint azt, hogy a tervezet nem pusztán intézményépítési javaslat volt, hanem a börtönrendszer egészének kodifikációjára tett korai és koherens kísérlet. Mezey Barna munkája nemcsak történeti rekonstrukció, hanem a magyar büntetés-végrehajtási jog hosszú távú modernizációs ívének tudományos újraértelmezése, amely iránymutató a jogtörténet és kriminálpolitika szakemberei számára.

Kulcsszavak: könyvismertetés, börtönügy, törvényjavaslat

Abstract

The book review presents Barna Mezey's volume entitled *The First Hungarian Prison Law Proposal*, which examines and interprets the prison plan drafted by the Judicial Committee of the 1843–44 Diet but never enacted into law. In the review, the author highlights the richness of the sources on which the work is based, as well as the fact that the draft was not merely an institutional

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 04. 10. Átdolgozás: 2025. 04. 29.
Elfogadás: 2025. 05. 15.

blueprint, but an early and coherent attempt at the codification of the entire prison system. Barna Mezey's work is not only a historical reconstruction, but also a scholarly reinterpretation of the long-term modernisation trajectory of Hungarian penitentiary law, serving as a point of reference for experts in legal history and criminal policy.

Keywords: book review, prison affairs, draft law

Mezey Barna legújabb kötete, *Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat* a 19. századi magyar jogfejlődés egyik kevésbé ismert, mégis meghatározó epizódját állítja a középpontba: az 1843. évi törvényelőkészítő munkálatok során megszületett, de törvénnyé soha nem vált börtönügyi plánomot. A mű a forrásfeltárás, a történeti elemzés és a kodifikációs törekvések rekonstrukciójának kivételesen igényes példája, amely nemcsak jogtörténeti értéke, hanem máig ható tanulságai miatt is figyelemre méltó.

A kötet középpontjában álló törvényjavaslatot a magyar országgyűlés 1843–44. évi ülészakának alsótáblai jogügyi bizottsága dolgozta ki, és nem véletlen, hogy Mezey professzor ezt tekinti a magyar büntetés-végrehajtási jog kodifikációja első valóban értékelhető kísérletének. A monográfia rendkívül gazdag forrásanyagra támaszkodik, különösen Fayer László monumentális munkásságára, akinek rendszerező tevékenysége nagymértékben előmozdította a Csemege-kódex előkészítését is.

Mezey Barna tudományos alapossággal mutatja be, hogy a plánom – miként írja – „*nem pusztán a börtönépítés, hanem a börtönrendszer egész rendszerének kodifikációjára tett kísérlet volt*”, és már magán viselte azokat a modern büntetőjogi és büntetés-végrehajtási elveket, amelyek majd csak jóval később, a dualizmus korának jogalkotásában öltenek testet. Mezey professzor világosan érzékelteti, hogy az igazságszolgáltatási rendszer modernizálása már ekkor napirenden volt, s a tervezet egy „*felvilágosult, paternalista, de egyúttal racionalizáló*” állam büntetőpolitikájának jegyeit viselte magán.

A mű több ponton él szövegidézetekkel, amelyek érzékletesen mutatják be a kodifikátorok szemléletét. Így például a tervezet kimondja: „*A' foglyok testi kínzása tilalmaztatik, de a' rend elleni vétkezés fenyítéssel büntettetik.*” Ez a megfogalmazás már a humanitárius büntetőjog és végrehajtási jog szemléletének kezdetét jelzi. Mezey értelmezésében a kodifikációs próbálkozás nem maradt hatástalan: „*E szövegek visszaköszönnék a börtönrendszerek későbbi elvi felosztásában, sőt a szabadságvesztés rendszeres alkalmazásának magyar modelljében is.*” A könyv nemcsak történeti rekonstrukciót kínál, hanem

a kodifikáció kudarcának okait is feltárja – a politikai konszenzus hiánya, a jogi keretek rendezetlensége és a végrehajtó hatalom részéről mutatkozó érdektelenség, a félfudális status quo fenntartásának igénye együttesen járultak hozzá ahhoz, hogy a tervezet sosem lett törvény. Ugyanakkor, ahogy a szerző is kiemeli: „A kodifikációs kísérlet történeti értéke nem a hatályosulásban, hanem a gondolati előkészítésben keresendő.” A kötet azonban nem csupán egy kivételes forrásfeltárás eredménye, hanem egy több évtizedes tudományos életmű újabb állomása is. Mezey Barna a honi jogtörténet egyik legnagyobb hatású alakja, aki a rendszerváltozás utáni korszakban is képes volt új szempontokkal, interdiszciplináris megközelítéssel és történeti mélységgel bizonyítani a jogtörténet helyét a tudományok rendszerében. A börtönügyi kodifikációról szóló jelen munkája illeszkedik abba a hosszú ívű tudományos programba, amelynek középpontjában a magyar jogrendszer modernizációjának és társadalmi beágyazottságának tudományos értékű vizsgálata áll. Ahogyan jelen könyve is mutatja, Mezey professzor nem csupán múltat tár fel, hanem a történeti jogi gondolkodás lehetőségeit és határait is újraértelmezi, ezzel példát adva nemcsak a történészeknek, hanem mindazoknak, akik a jog és historikum szerepét a társadalom mélyebb összefüggéseiben kívánják megérteni. Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat újrafelfedezése Mezey tollából nemcsak múltidézés, hanem értelmezési horizont, és egyúttal annak bizonyítéka, hogy a magyar jogtörténet élő tudomány, melynek élvonalában egy karizmatikus, tanító szellemű tudós áll.

Felhasznált irodalom

Mezey B. (2024). *Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat*. Gondolat Kiadó.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Pallo J. (2025). Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat. (Mezey Barna könyvének ismertetése). *Belügyi Szemle*, 73(8), 1809–1812. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1809-1812>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Pallo József, aki a pallo.jozsef@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.